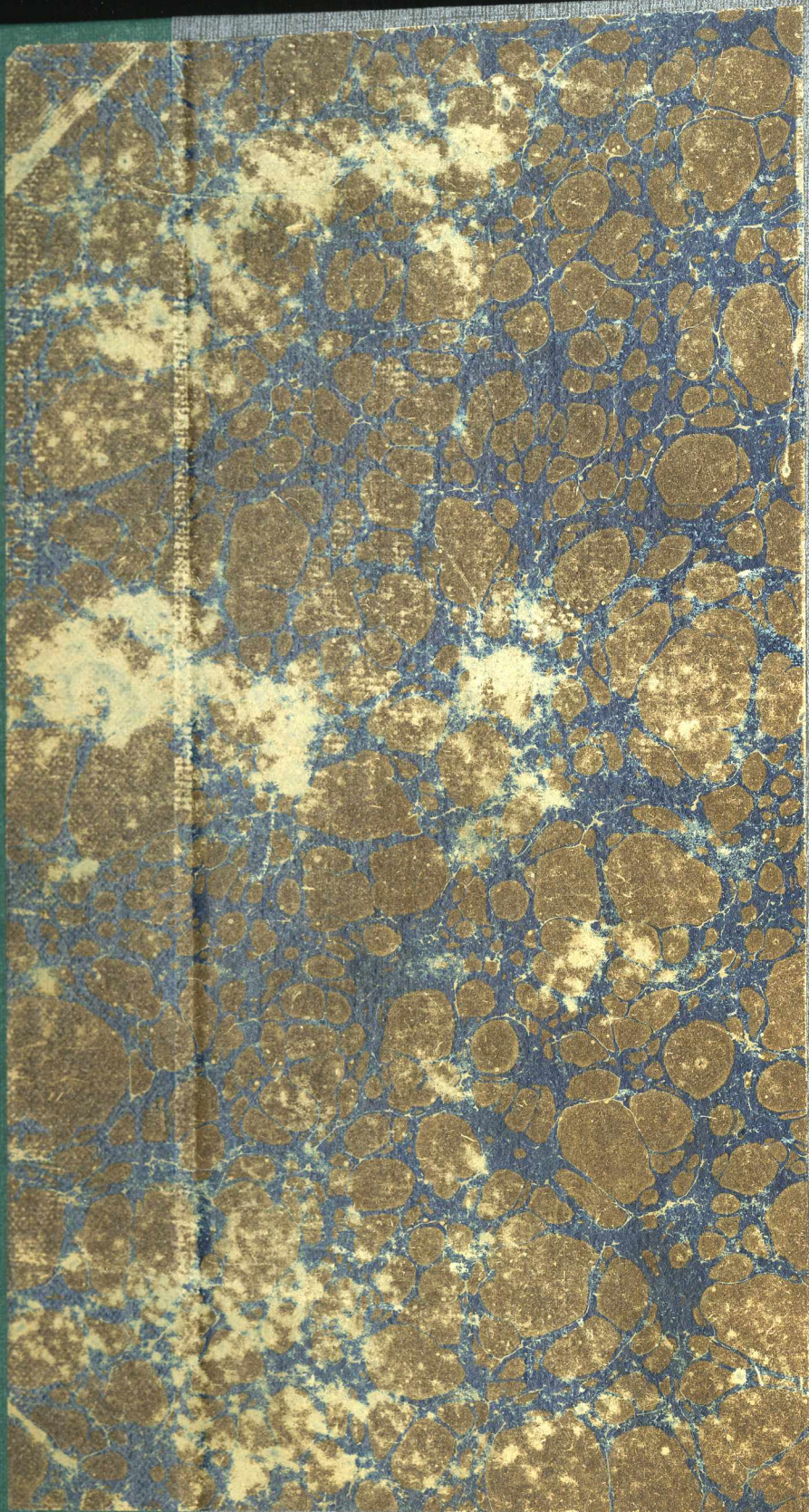

Politikai
Törpíratok.

121.

121

1055

MIT TEGYÜNK AZ ELLENÜNK INTÉZETT

TÁMADÁSOKKAL SZEMBEN?

ÜNNEPI BESZÉD

AZ 5641 (1880)-IKI UJÉV ELSŐ NAPJÁN A BUDAPESTI IZRAEL. HITKÖZSÉG
TEMPLOMÁBAN TARTOTTA

Dr. Kohn Sámuel rabbi
e község hitszónoka.

11.

BUDAPEST, 1880.
KIADJA ZILAHY SÁMUEL.

DR. BALLACI GEZA.

Ajtatos hallgatóság! Kedves hűveim!

Nem egyesekről akarok ma beszélni, hanem mindnyájunkról; nem egyesekhez, hanem Izráel gyülekezetéhez.

„Isten áldása rátok!“¹⁾ Fogadjátok mindnyájan újévi üdvözlétem, szerencsekivánatom — szívem mélyéből fakad; de fogadjátok mindnyájan ama komoly intő szót is, melyet hoztátok most intézendő vagyok. Mert komoly, aggasztó az, mire a „megemlékezés napja“ ma emlékeztet, s mi azt kívántatja velem, hogy az új **évvei** új **idők** is jönnének felekezetem számára.

Újévi harsonánknak, a „sófár“-nak szava hajdanában intő jel volt. Ha a határvár toronyőre ellenséget, veszélyt látott közeledni, „akkor a „sófár“-t harsogtatta s a népet megintette.“²⁾

A „sófár“ régi szent szokás szerint ma is megzendült. S valóban! Harsogása miránk nézve is ily intő szó, mely közeledő veszélyt hirdet, riadó, mely az alvókat fel akarja ébreszteni. Ez alvók azok, kik a felekezetünk körül tornyosodó felhőket nem látják, vagy látni nem akarják, „és könnyű módon gyógyítják népem veszedelmét, mondván: béke, béke! — holott nincsen béke.“³⁾ E veszély pedig az, hogy a múlt sirjába eltemetve vélt zsidógyűlöletet, mely új életre ébredt, nemzetünket elidegenítheti felekezetünktől, és elkeseredést s ellenséges indulatot támaszthat a haza zsidó és nem-zsidó polgárai közt. S ez veszély felekezetünkre nézve, melynek üdve, jövője ahhoz van kötve, hogy a nemzettel kezét fogva s egy értelemmel haladjon, és **magyar** zsidósággá váljék egészen és igazán; de

¹⁾ Zsolt. 129, 8.

²⁾ Ezek. 33, 3.

³⁾ Jerem. 6, 14.

veszély a nemzetre nézve is, melynek ötszázezernél több polgárt, ki gyermeke akar lenni, magától elidegeníteni, durván visszautasítani nem szabad.

S ily alvók vannak — sokan, s e veszély fenforog. Pedig már régente úgy volt: *Aki a „sófár“-szót hallotta, annak vére ő rája szállott; de aki az intésre figyelt, az megmenekült.*¹⁾ Azért figyeljünk, ideje korán figyeljünk a „sófár“ intő szavára, mely ma azt zúgja fülünkbe: *„Ha igazságtalanság van kezeden, távoztasd azt, s hajlékaidban ne hagyj gonoszságot lakni; akkor szenny nélkül emelheted fel orczádat, erősen állasz és nincs mitől félned.*“²⁾

I.

Felekezetünk e földön nem a minap megérkezett jövény; oly régi itt, sőt még régibb is mint maga Magyarország. S ez, mióta fenáll, oly biztos, nyájas menedéke volt a hontalan zsidónak, aminőt ez sehol másutt nem talált. Magyarország határai a középkorban nem egy ízben hatalmas gátat képeztek ama iszonyú üldözések bős árja ellen, melyek az Atlanti tengerparttól egész idáig a zsidókat tizedelték. Józan gondolkodásu, vallás dolgában türelmes s a védtelen iránt lovagias nemzetünknel a zsidógyűlölet, mely sötét századokban annyi nyomort s veszedelmet hozott felekezetünkre, mindig idegen termény volt, melyet a külföldről hoztak be ide, s melynek mérges magva csak ott burjánozhatott, ahol nem-magyar népség lakta a földet. Magának a magyarnak még rövid pár évvel ezelőtt nem volt meg az, mivel minden más nemzet régóta bővelkedik: nem volt zsidó-ellenséges irodalma. Én ilyent kerestem, de nem találtam. De igenis találtam zsidó-barát iratokat, melyekben magyar írók, papok s világiak, szót emeltek a jogtalan zsidó **mellett**, kit a nemzet, képviselői egyhangú határozatából, végre teljesjogú polgárnak, testvérének smert.

¹⁾ Ezek. 33, 5.

²⁾ Jób 11, 14—15.

Igen, ez így volt. S bármi történjék, az idők bármit hozzanak: „*emlékezzél meg ezekről Jákob*“¹⁾, s ne felejtse el — soha!

De ma — gyötrő, mély fájdalommal, mint zsidó és mint honpolgár, sa azért kettős fájdalommal mondom — ma e, nemzetünknek és felekezetünknek egyaránt dicséretére való évezre-des viszony, úgy látszik, hanyatló félben van. Az ismét kül-földről becsempészett és a külföld által szított zsidógyűlölet, háladatosb talajra akadt most, „*mert gúnyos ajakkal s egészen más nyelven beszélnek ma mihozzánk*“²⁾ Nem a testvériesség, nem a türelem, nem a méltányosság nyelve az, melyet egy idő óta gyakrabban kell hallanunk; hanem az idegenkedés, a szűkkeblűség, a megtámadás ellenséges szava. Sőt vannak, kik az ország szemeláttára nyíltan szervezkednek, hogy polgári állásunkban, polgári becületünkben, polgári keresetünkben károsítsanak, és gyalázatos ponyvairodalom által, mely a magyar szót csak megbecsteleníti, ránk zúdítsák a népszene-délyt. S mi a legszomorúbb: „*Körütekintek, és nincsen aki segítene; megdöbbenve állok, és nincsen aki támogatna*“;³⁾ nincsen, ki a nemzet, vagy csak a törvény nevében tiltakoz-nék e közveszedelmes izgatás ellen.

Nem azért hozom ezt föl, hogy vádakát emeljek, s azok ellen keljek ki, kik ellenünk kikelnek. „*Hadd szitkozódjanak ők; te csak áldást mondj!*“⁴⁾ Azért sem említem föl, hogy vallásomat, felekezetemet védelmezsem az ellenük szórt rágal-mak ellen, s e mesterségesen szított zsidógyűlölet igazságtalan, törvénytelen, erkölcstelen és magyartalan voltára utaljak. Ennek nem **itt** és nem **ti előttetek**, hanem oly szószéken volna helye, honnét **azokhoz** beszélnek, akik e gyűlöletet táplálják és terjesztik. Én itt csak arról akarhatok szólni: e szomorú jelenetekkel szemben mit tehetünk **mi**? — Szent meggyőződése-m szerint csak **egyet**; de azt az egyet tennünk **kell**, s ez az, hogy hallgassunk az intésre: „*Ha igazságtalanság van kezéd-*

¹⁾ Jes. 44, 21.

²⁾ U. o. 28, 11.

³⁾ U. o. 93, 5.

⁴⁾ Zsolt. 109, 28.

ben, távoztasd azt, és hajlékaidban ne hagyj gonoszsgot lakni!"

II.

Sok vádat hoznak föl ellenünk, sok szemrehányást tesznek nekünk. Ezekre a mi részünkről a legjobb válasz az, hogy jóvátesszük, helyreigazítjuk azt, ami igaz bennük; azt a sokat pedig, ami igazságtalan bennük, Istenre s nemzetünk méltányosságára bizzuk. A legjobb czáfolat: **a derék tett.**

Azt mondják: **vannak sokan köztünk, akik még nem magyarosodtak.** Igaz! S én nem utalok arra, hogy ilyenek sokan, tán még többen vannak **máshitűek** közt is; mert mások vétkes mulasztása nem igazolja a magamét. De igenis arra utalok, hogy széles e hazában nincsen népfaj, vagy népréteg, mely eredetre s származásra nézve nem-magyar, és rövid idő óta annyira magyarosodott volna mint **épen a zsidó**, ki sok vidéken a magyarosodásnak egyedüli képviselője, terjesztője. E tekintetben — bátran elmondhatjuk — egyéb teendőnk nincsen, mint csüggedetlenül **haladni** a megkezdett úton, mindig tovább s mindig előre; és a hazai zsidóság rövid idő múlva **egészen** magyar lesz, s pedig annál hamarább, minél **kevesebb** lesz az **ököl**, melyet **ellene** emelnek, és minél **több** a **testvéri kéz**, melyet barátságos szorításra feléje nyujtanak.

Azt mondják: **a zsidó nem szeret dolgozni, a nehéz, kemény munkát kerüli.**

A zsidó **hordár** künn az utczán; a zsidó **napszámos** a Duna-rakpart melletti hajón; a zsidó **tutajos**, ki a kárpáti folyókban az evedző, vagy kormány mellett izzad; a zsidó **kézműves**, ki a szikrázó vasat kalapácsolja; de még a zsidó **rendőr** s a zsidó **katona** is megezáfolják e vádat.

De azért igaz, hogy e tekintetben még tenni valónk van!

Szép is jó is, hogy a zsidó szülő utolsó fillérért feláldozza, éhez, nélkülöz, s olykor még iskolák előtte elzárt kapuit is ostromolja, csakhogy gyermekét iskoláztathassa. De nem szép és nem jó az, hogy vannak köztünk, kik értelem s ítélet nélkül, erőnek erejével csupán csak tanult embereket akarnak csinálni gyermekeikből. Ez csak szellemi proletáriá-

tust nevelhet, mely nekünk nem dicséretünkre, a társadalomnak pedig kárára válik.

Kedveseim! FigyeljeteK vallásunk régi intésére: „*Min-den zsidó apának kötelessége, hogy fiát kézi mesterségre ta-nítsa!*“¹⁾ A czéhek, melyek fiaitokat oly soká kizárták, és bölcseink e régi intését veletek elfeledtették, megszűntek. Sza-bad előttünk minden becsületes mesterség; azért azt mondom: **több zsidó mesterember kell! Nincs még elég!**

Szép is, jó is, ha a zsidó földbirtokot szereZ; ez csak szorosabbra fűzi őt a haza szent földjéhez. Hadd lobbantsák szemére, hogy mások birtokait ő szerzi meg, ha *becsületes* módon megszerezte. **Ő** nem tehet róla, hogy amazok vagyonukat meggondolatlanul eltékozolták úri élet, könnyelmű fényezés, vagy szenvedélyeik vak kielégítése által, **ő** pedig józan volt, és szorgalmas és takarékos. Hadd mondják meg azoknak, hogy ez erényeket tanulják meg ő tőle és utánozzák. De azért nyíltan mondom: nem csak zsidó földbirtokosokat és bérlőket, nem csak zsidó gazdatisztekét, hanem a szó szoros értelmében: **zsidó földmivelőket** óhajtának én, **olyanokat is, kik az eke után járnak, szántanak s aratnak.** Ha a mezei munkától hosszú szá-zadokon át elszoktattak benneteket; szokjatok most ismét hozzá! Azért különös figyelmetekbe ajánlom községünk szép egyletét, mely **mesterembereket** és **földmivelőket** nevel fiainkból.

De a legkeserűbb vád az, mely **becsületünket** megtá-madja s azt állítja: **a zsidó jellemtelen, csaló és uzsorás!**

Égbe kiáltó igaztalanság, mely nem a **bűnöst**, hanem en-nek **hitét** s **hitfeleit** kárhoztatja! De azért ne forduljunk itt azok ellen, akik e vádat **felhozzák**, hanem azok ellen, akik rágalmazóinknak alkalmat szolgáltatnak arra, hogy e vádat **felhozhatják.** Ezeket a saját kebelünkben levő ellenségeinket idézzük ma, az „*ítélet napján*“ vallásunk, felekezetünk ítélő-széke elé, mert ezek bünt követnek el, melynél nagyobbat a zsidóság nem ismer, és ez: a „*chillul há-sém*“, Isten nevének megszenteltetésének, Izráel hitének beszennyezése. E bünt pedig minden zsidó elköveti, aki megveti alapigénk intését:

¹⁾ Kiddusin, 29a.

„Ha igazságtalanság van kezében, távoztasd azt, és hajlékaidban ne hagyj gonoszságot lakni“ — első sorban pedig: **az uzsorás.**

III.

Kedves hűeim! Az uzsoráskodás, melyet a biblia szent nyelve „*nesekeh*“, azaz **marás**-nak nevez, az illetők, sőt a társadalom ellen elkövetett oly egy utálatos bűn, melyet határozottan elítélünk, kárhoztatnunk kell. Azért ne utaljunk arra, hogy máshitűek közt is vannak szívtelen uzsorások, és hogy **egy** zsidó uzsorásra sok száz derék, becsületes zsidó esik, ki az emberi s a polgári kötelességeknek minden tekintetben eleget tesz. Ne hozzuk fel mentségül azt sem, mit hazai történelmünkől bebizonyíthatunk, hogy hosszú századokon át maga a törvény egyenesen az uzsorára szorította, tanította a zsidót, s oly kamatokat szabott ki számára, a minőket követelni mai napság maga az uzsorás is szégyenelné. Ez így **volt**; tessék el a múlt időknek nagy sirjába! Ma, hol minden becsületes kereset szabad előttünk, ilyen és **csak** ilyen kell keresnünk. Mi **magát az uzsoráskodást és magukat az uzsorásokat** illeti, abban egyetértünk vádlóinkkal, gyűlölőinkkel; sőt még tovább megyünk, szigorúbbak vagyunk náluknál. Az uzsorást, kit a zsványnyal egy sorba állítanak bölcseinek,¹⁾ mi is gyűlöljük, utáljuk **bármily hitű legyen**; de **kétszeresen** akkor, **ha zsidó**. Mert az még hitűnket is beszenyenezi, szégyent hoz felekezetünkre, megvetést és gyűlöletet mindnyájunkra. Mert igaz szó a régi szó: „*A „chillul há-sém“ bűne szörnyeteget hoz a világra*“. ²⁾ Ez az előítélet s zsidógyűlölet szörnye, melyet azok táplálnak és felnevelnek, kik olyasmit követnek el, mi Izráel hitét s Izráel nevét megbecsütelenti. Ezeket joggal illeti a keserű szó: „*Isten tekintsen reátok és ítéljen, hogy büszbe kevertétek állatunkat Fáráo s szolgálái előtt, és fegyvert nyomtatok markukba, hogy megölhessenek*.“³⁾ Mert, kedveseim! régi dolog: a rablónak, tolvajnak, csalónak, uzsorásnak csak akkor hangsúlyozzák hitét, **ha zsidó**, s az

¹⁾ Bábá-Kámá 94 a.

²⁾ Ábóth V, 9.

³⁾ Mózes II. k. 5, 21.

egyes zsidó bűnét mindig a **zsidóság** rovására írják. Ez tény, melyet mi nem másíthatunk, melyen mi nem segíthetünk más-kép, mint úgy, **hogy másoknál jobbak akarunk lenni, bűnt és bűnösöket nem tűrünk kebelünkben**, és ha mégis előfordulnak — hisz emberek vagyunk mi is! — elítéljük, kárhozzatjuk, kizárjuk mi, épen mivel zsidók vagyunk, úgy a mint azok teszik, mivel zsidógyűlölők. Gondolja meg jól minden zsidó, hogy ő, ha gonosz tettet visz véghez, nem csak lelkiismerete s Istene, nem csak a törvény s a társadalom, **hanem egész felekezete előtt felelős érte.**

*„Isten papjainak nevezzenek titeket, „Istennek szolgálói“ azt mondják rólatok“¹⁾ — mindnyájatokról. „Egészen szép vagy, kedvesem, hiba nincsen benned“²⁾ — ez Izráel fenséges eszményképe; akarjuk valósítani! Fogadjuk ma ujévünk szent ünnepe! Akkor az új év új időket hozand számunkra, új, szebb időket. A vádak elnémulnak, a gyűlölet megszűnik; testvérkezet nyujtanak, a hol most visszautasítanak, s a „zsidó“ név nem gúny — hanem tiszteletnév lesz számunkra. Azért hadd halljuk ma a „sófár“ harsogásában a komoly intést: *„Ha igazságtalanság van kezében, távoztasd azt, s hajlékaidban ne hagyj gonoszságot lakni“*; és teljesülni fog rajtunk alapigénk zárszava is: *„akkor szenny nélkül emelheted föl orszádat, erősen állasz s nincs mitől félned.“**

Ámen!

Hozzád pedig, mennyei atyánk! buzgó imával fordulunk most. Életért és egészségért esedezünk; erőt s jókétet kérünk; bátor törekvésért, esüggedetlen előhaladásért és vallásunk s korunk helyes felfogásáért könyörgünk. Hallgas meg, irgalom Istene! Áldj meg szilárd akarattal és tántoríthatlan erővel, hogy azon nagy tartozást híven róhassuk le, melylyel közsé-günknek, felekezetünknek s Izráel régi szent hitének tarto-

¹⁾ Esaj. 61, 6.

²⁾ Ének. 4, 7.

zunk; hogy hazánk, nemzetünk és az emberiség iránti nagy és szent kötelességeinknek méltón felelhesünk meg. Nézz le kegyelemmel egeidből és küldj áldást mindazokra, akikért tehozzád imádkozunk.

Áldd meg felséges királyunkat, I. **Ferencz Józsefet**, és az egész fenséges királyi családot.

Áldd meg legdúsabb áldásoddal hazánkat, **Magyarországot**. Adj dicsőséget nevének, boldogságot népének, egyetértést gyermekeinek: „*Ittasd földjének barázdáit, süppedd le hantjait, esővel lágyítsd meg; áld meg termését!*“¹⁾

Legyen áldásod **fővárosunkon**, ennek hatóságain, iskoláin, minden közhasznú intézetén és minden egyes lakosán.

Vedd a te szent oltalmadba e **hitközségünket**, lelkesítsd a nemesre és jóra, a művelődésre és szellemi fejlődésre! Áldd meg hitközségünk iskoláit, jótékony intézeteit és mindazokat, kik községünket vezénylik és képviselik! Engedd, hogy egész felekezettünkön, hogy rajtunk s mindazokon, kik velünk együtt lakják és szeretik e drága földet teljesüljön: „*Az évet jóságoddal koszorúszod és nyomaidd bőséget csepegtetnek.*“²⁾

Ámen!

¹⁾ Zsolt. 65, 11.

²⁾ U. o. 65, 12.

